

Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas
ket@ket.ee

01.10.2025 nr DM-125435-38

Kurgsoo III turbatootmisala keskkonnaloa taotlusele keskkonnamõju hindamise algamata jätmise

1.OTSUS

Lähtudes alljärgnevast, AS Kagu-Eesti Turvas 18.12.2023 poolt esitatud Kurgsoo III turbatootmisala keskkonnaloa taotlusest T/KL-1019745 ning tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktile 1, § 6 lõike 2 punktile 2 ja lõikele 4, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõikele 1 ja § 3 punktile 4, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“, otsustab Keskkonnaamet:

Jätta algamata Kurgsoo III keskkonnaloa T/KL-1019745 taotlusele keskkonnamõju hindamine.

1.1 Keskkonnauuringud ei ole vajalikud.

1.1.1. Kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedavõiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks Kurgsoo III keskkonna loas on järgmised:

1.2.1. Puude ja võsa raie kuivendussüsteemide korrastamiseks peab toimuma väljaspool lindude pesitsusperioodi (raierahu periood 01.04–31.07);

1.2.2. Vääriselupaigale lähemal kui 50 m uusi kuivenduskraave ei rajata ja olemasolevaid ei rekonstrueerita (v.a eesvoolud), kuivendussüsteemi VEP'i arvelt ei laiendata ning trassiraiega VEP'i ei kahjustata;

1.2.3. Põhjendatud kaebuste esitamise korral Keskkonnaametile, tuleb loa omanikul mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel. Kaebuste esitamisel tuleb loa omajal aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale;

1.2.4. Kurgsoo III turbatootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;

- 1.2.5. Lubatud tööaeg turba tootmisalal on tööpäeviti 5.30–18.00, sh turba väljavedu. Võimalusel tuleb vältida töötamist nädalavahetustel ja riigipühadel;**
- 1.2.6. Tolmu tekke ja leviku vähendamiseks seada leevendava meetmena karjäärisesestel teedel kui ka karjääri juurde viival teel transpordivahendite liikumise kiiruspiirangu 30 km/h, karjäärisesestel teid tuleb niisutada, kui nähtav teetolm kandub väljaspoole karjääriala;**
- 1.2.7. Kurgsoo III turba tootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;**
- 1.2.8. Võimalike reostuste likvideerimiseks peavad olema karjääris vajalikud vahendid.**
- 1.2.9. Turbaheljumi edasikandumise vältimiseks eesvoolu tuleb turbatootmisalalt ära juhitav kuivendusvesi juhtida läbi settebasseinide. Settebasseine peab regulaarselt (vähemalt kord aastas ning minimaalse vooluveehulga perioodil) puhastama.**

Keskkonnaamet teavitab KeHJS § 12 lõike 1¹ punkti 2 kohaselt käesolevast KMH algatamata jätmisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

2.ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

2.1. Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas (reg.kood 10125398)(aadress Tehnika tn 4, Parksepa alevik, Võru vald, Võru maakond) esitas 26.07.2023 Keskkonnaametile taotluse keskkonnanõuete infosüsteemis (edaspidi KOTKAS) 26.07.2023 numbriga DM-125435-1, Kurgsoo III keskkonnaloa (edaspidi ka *kaevandamisluba*) saamiseks.

Taotletav Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldis asub osaliselt Võru maakonnas Võru vallas jäädes Tagaküla ja Mustja küla territooriumile (mäeeraldisest 31,90 ha) ning osaliselt Põlva maakonnas Põlva vallas Lahe küla territooriumil (mäeeraldisest 59,39 ha). Taotletav mäeeraldis ja selle teenindusmaa jäävad riigiomandisse kuuluvatele, Maa- ja Ruumiameti poolt hallatavale Kuresoo (katastritunnus 91801:001:0020, 100% turbatööstusmaa) kinnistule ning Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) poolt hallatavatele Võru metskond 215 (katastritunnus 91801:001:0088), Sõmerpalu metskond 134 (katastritunnus 76701:002:0149), Erastvere metskond 150 (katastritunnus 38501:003:0829), Võru metskond 247 (katastritunnus 91801:001:0273), Võru metskond 317 (katastritunnus 91801:001:0069), Võru metskond 248 (katastritunnus 91801:001:0254), Erastvere metskond 150 (katastritunnus 38501:003:0829) ning Erastvere metskond 151 (katastritunnus 38501:003:0827) kinnistutele. Kinnistute sihtotstarve on 100% maatulundusmaa.

Keskkonnaamet kontrollis ettevõtte esitatud taotlusmaterjalide vastavust maapõueseadusele (edaspidi *MaaPS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määrusele nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ ning kas koos taotlusega oli esitatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 6¹ lõike 1 kohane teave. Esitatud taotlus vastas nõuetele, sisaldades muu hulgas KeHJS § 6¹ lõikes 1 nimetatud teavet.

Keskkonnaloa taotlus on 13.10.2023 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded.

Keskkonnaamet teavitas 13.10.2023 kirjaga nr DM-125435-9 keskkonnaloa taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi *KeÜS*) § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid. Avalikustamise käigus ettepanekuid ja vastuväiteid ei esitatud.

Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Kurgsoo III turbatootmisala keskkonnaloa taotluse 13.10.2023 kirjaga nr DM-125435-9 Põlva ja Võru Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks.

Põlva ja Võru Vallavalitsus andsid tingimusliku nõusoleku keskkonnaloa andmiseks.

Keskkonnaamet 06.06.2024 kirjaga nr DM-125435-28 edastas taotlejale kohalike omavalitsuste tingimuslikud otsused ja küsis arvamust tingimuste täitmise kohta.

AS Kagu-Eesti Turvas esitas oma seisukoha 21.06.2025 e-kirjaga mis on registreeritud (KOTKAS) kirjaga DM-125435-29, milles kinnitab, et on nõus Võru VV 16.04.2024 korralduses nr 192 ja Põlva VV 18.04.2024 otsuses nr 1-3/11 välja toodud tingimustega.

3. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lg 3 järgi annab Keskkonnaamet eelhinnangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lg 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ (edaspidi määrus nr 31).

Keskkonnaamet on eelhinnangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldise keskkonnaloa taotluse seletuskiri, sh KeHJS § 6¹ lg 1 kohane teave;
2. Maa-ja Ruumiameti geoportaali kaardirakendused;
3. Võru maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud riigihalduse ministri 13.04.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/81);
4. Põlva maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud Põlva maavanema 18.08.2017 korraldusega nr 1-1/17/676);
5. Põlva valla üldplaneering, mis on kehtestatud Põlva vallavolikogu 06.2024 otsusega nr 13/16;
6. Võru valla üldplaneering (kehtestatud Võru Vallavolikogu 20.11.2024 otsusega nr 180).

3.2. Kavandatav tegevus

3.2.1. Tegevuse iseloom ja maht

Taotlusega seotud asjaolud

Ettevõtte taotleb keskkonnaluba Kurgsoo III turbatootmisalalt vähe- ja hästilagunenud turba kaevandamiseks ning kuivendusvee juhtimiseks suublasse.

AS Kagu-Eesti Turvas on turba tootmisega tegelev ettevõtte, kes kaevandab kütte- ja aiandusturvast Põlva ja Võru maakonnas asuvas Kurgsoo turbamaardlas Kuresoo turbatootmisala (keskkonnaloa nr L.MK. VÕ-17041), Kurgsoo I turbatootmisala (keskkonnaloa nr VO-010), Kurgsoo II (keskkonnaloa nr 5) ning Kurgsoo II turbatootmisala mäeeraldistel. Taotlusega soovitakse laiendada senist kaevandamise tegevust Kurgsoo maardlas ning võtta kasutusele Kurgsoo III turbatootmisala.

Kurgsoo turbamaardlas on turvast kaevandatud üle 20 aasta. Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldise ning mäeeraldise teenindusmaa pindala on 58,21 ha. Taotletav mäeeraldis hõlmab osaliselt vähelagunenud turba plokkide 9 ja 13 aT ning hästilagunenud turba plokkide 10 ja 14 aT. Täiendavalt hõlmab taotletav Kurgsoo III turbatootmisala täielikult vähelagunenud turba plokkide 19 aT ning hästilagunenud turba plokkide 20 aT.

Taotletav Kurgsoo III turbatootmisala asub osaliselt, 23,81 ha ulatuses, Võru maakonnas Võru vallas jäädes Tagaküla ja Mustja küla territooriumile ning osaliselt, 34,40 ha ulatuses, Põlva maakonnas Põlva vallas Lahe küla territooriumil.

Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldise ning mäeeraldise teenindusmaa pindala on 58,21 ha. Keskkonnaluba taotletakse kuni 30 aastaks maksimaalse kaevandamise mahuga 7 tuhat aastat.

Maardla, mäeeraldise kirjeldus

Kurgsoo turbamaardla paikneb Kagu-Eesti lavamaa moreentasandikul, mis on tekkinud selle nõos paiknenud veekogu kinnikasvamisel. Moreenil lasuvad liiv, saviliiv, liivsavi ja järvemuda. Aluspõhjas avanevad Kesk-Devoni Gauja (D2gj) ja Burtneki (D2br) kihistu liivakivid kuni 50 m sügavusel maapinnast. Kvaternaarisetetest on esindatud Kesk-Pleistotseeni (Ugandi kihistu IIug) setted, mis levivad turbamaardla põhjaosa läbivas orus ja Ülem-Pleistotseeni (Järva kihistu IIIjr) setted. Koostiselt on fluvioglatsiaalsed setted moodustunud kruusast ja liivast, glatsiaalsed saviliiv- või liivsavimoreenist, limnoglatsiaalsed peenetralistest liivadest, saviliivadest ja liivsavidest. Limno-glatsiaalsed setted on turbalasundi lamamiks. Holotseeni järvesetted koosnevad sapropeelist ja turbast.

Taotletav Kurgsoo III turbatootmisala paikneb suuremas osas Kurgsoo maardla äärealal, kattudes maardlaga mäeeraldise lõunapoolse lahustüki edelapoolses osas. Turbakihi paksused suurenevad maardla keskosa poole (loodest kagusse). Turbalasund on paksem ala keskmises ja kagupoolses osas. Kihi paksus ulatub kuni 3,6 meetrini punktis 17-5. Mõõdetud turbakihi keskmine paksus koos sugekihiga on 1,6 m.

Tegemist on märe alltüüpi kuuluva rabalasundiga, mis koosneb peamiselt vähe-lagunenud rabaturbast (sfagnumi-villpeaturbast, puu-sfagnumiturbast). Siirdesooturvas esineb ainult uuringupunkti 6-3 alumises osas, kus sfagnumi- ja puuturbale lisandub pilliroog.

Alljärgnevas tabelis on toodud Kurgsoo III turbatootmisala kvaliteedinäitajad

Mäeeraldis	Varu jaotus	Keskmised kvaliteedinäitajad				
		Looduslik niiskus, %	Tuhasus, % kuivainest	Happesus, pH _{KCl}	Lagunemisaste	
					%	Von Post
Kurgsoo III turbatootmisala	Vähelagunenud turvas	90,84	1,94	2,71	16	H3
	Hästilagunenud turvas	89,61	1,69	2,90	28	H4

Taotletav maavara kogus Kurgsoo III turbatootmisalal (seisuga 30.09.2023. a) on toodud järgmises tabelis:

Plokk	Maavara	Pindala	Aktiivne tarbevaru, tuh t	Kadu, tuh t	Kaevandata- varu, tuh t
9 aT	Vähelagunenud turvas	34,39	51	0	51
13 aT		23,54	38	0	38
19 aT		0,28	0,5	0	0,5
10 aT	Hästilagunenud turvas	34,39	51	12	39
14 aT		23,54	42	8	34
20 aT		0,28	0,5	0,1	0,4
Kokku	Vähelagunenud turvas	58,21	89,5	0	89,5
	Hästilagunenud turvas	58,21	93,5	20,1	73,4

Seega on kaevandatavat varu kokku järgmiselt: vähelagunenud turvas 89,5 tuh t ja hästilagunenud turvas 73,4 tuh t.

Taotletava mäeeraldisel piiresse jäävast aktiivsest tarbevarust ei ole kogu hästilagunenud turbakiht kaevandata-
v, sest turbalasundi lamamile tuleb jätta korrastamiseks vajalik jääkturba kiht, mis sõltub korrastamise suunast. Mäeeraldisel on soodsad tingimused ala taastuvaks sooks moodustamiseks, mille tarbeks jäetakse mäeeraldisel põhja 0,2 m paksune jääkiht (kokku maht 20 tuh t).

Kasutatav tehnoloogia

Taotletav Kurgsoo III turbatootmisala näol on 19,59 ha suurusel alal tegemist mahajäetud turbatootmisaladega, kus on varasemalt sugekiht eemaldatud ning rajatud kuivendussüsteem. Sugekiht esineb 38,62 ha suurusel alal, keskmise paksusega 0,2 m, st sugekihi maht taotletaval mäeeraldisel on 77 tuh m³. Ülejäänud mäeeraldisel ning vajadusel ka mahajäetud aladel tuleb raadata puu ja võsad, juurida kändud, eemaldada kasvukiht ning luua ja korrastada kuivendussüsteem. Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala vahetuses asuvad Kuresoo, Kurgsoo II ning Kurgsoo II turbatootmisalade toimivad mäeeraldised, mistõttu on alale varasemalt rajatud väljaveoteed.

Turba tootmine toimub pinnaviisiliselt freesmeetodil pneumaatilise ja mehhaanilise kogumisega. Tootmises kasutatavaid haakeseadmeid veetakse ja käitatakse ratastraktoritega.

Turvast freesitakse aktiiv- ja passiivfreesiga 10 - 20 mm paksuste kihtidena (vähelagunenud turba puhul on freesitava kihi paksus keskmiselt 15 – 20 mm, hästilagunenud turba korral keskmiselt 10 mm ühes tsükli). Turbalasundi freesimissügavus sõltub konkreetsetest kuivamistingimustest, freesitava kihi kvaliteedist ja toodangu liigist.

Kasutatav freesimise meetod tuleb otsustada vastavalt tööde käigus selguvatele reaalsele tingimustele. Aktiivfrees sobib paremini kuivemates oludes ning kõvematel pindadel. Tootlikkusel olulist vahet ei ole. Freesimine kiirus on vahemikus 8 – 14 ha/h. Passiivfrees sobib kasutamiseks märjemates ja pehmetes oludes.

Tootmistsükkel koosneb turbakihi freesimisest õhukeste kihtidena, freesitud turba pööramisest, vallitamisest, kogumisest ja aunatamisest. Turvas aunatatakse väljaku otstesse. Aunade kõrgus oleneb kasutatavatest masinatest, turbaliigist ja kogumishooaja kestusest. Pärast kogutud turba aunatamist toimub turba laadimine ekskavaatoriga kallurautodele ja selle transportimine substraadi tsehhi või otse tarbijale. Turba kaevandamisel loetakse tootmisperioodiks mai keskpaigast kuni augusti lõpuni.

Freesimise ja kogumise kavandamisel tuleb arvestada soovitud väljaveo perioodi ning seega aunade asukohaga. Aunade kujundamiseks tuleb vajadusel kasutada aunastajat või ekskavaatorit.

Kaevandamise laiendamiseks tuleb alale rajada kuivenduskraavide võrgustik, raadata alal kasvav mets, eemaldada turbakihi pealmine kiht. Ettevalmistustööde käigus eemaldatav sugekiht kasutatakse ära tootmisala ettevalmistustöödel, kasutades seda planeeritavate teenindusteede muldes turbalasundi kuivendamisejärgse vajumise kompenseerimiseks, aunapõhjade tihendamiseks ja vajadusel tootmisväljakute tasandamisel. Senise Eesti turbatootjate praktika kohaselt ei ole sugekihti ladustatud mäeeraldisel ega selle teenindusmaal. Kogu eemaldatud materjal on leidnud kasutust rajatiste ehitamisel, seega pole see käsitletav jäätmena.

Põhja- ning pinnavesi

Geoloogilises läbilõikes eralduvad Kvaternaari ja Kesk-Devoni veekompleksid. Soosetete veelade bIV on seotud rabalasundi turbaga. Veelademe lamamiks on limnoglatsiaalsed liivad, saviliivad ja liivsavid või saviliivmoreen. Veed on kloriidsed-hüdrokarbonaatsed, kaaliumiliskaltsiumilised, mineralisatsiooniga 0,06 - 0,2 g/l. Limnoglatsiaalsete setete veelade lgIIIjr3 levib maardlal osaliselt, vettkandvaks kihiks on peeneteralised liivad paksusega kuni 3 m, mis lasuvad vettpidavatel saviliivadel ja liivsavidel. Vesi on nõrgalt surveiline. Fluvioglatsiaalsete setete veelade (lgIIIjr3) on seotud Kurgsoo maardlast edelas leviva mõhnastikuga. Veetase lasub kruusakates liivades Ugandi kihistu (fIIug) fluvioglatsiaalsetel setetel, mis levivad maetud orus. Keemiliselt tüübilt on veed hüdrokarbonaatsed magneesiumilis-kaltsiumilised, mineralisatsiooniga 0,25 - 0,4 g/l. Glatsiaalsete setete veelade (gIIIjr3) levib moreenis liiva ja kruusarikastes vahekihtides savikal moreenil. Tüübilt on veed hüdro-karbonaatsed magneesiumilis-kaltsiumilised, magedad mineralisatsiooniga 0,2 - 0,7 g/l.

Kesk-Devoni veekompleks (D2) on seotud Devoni liivakividega. Veekompleksi paksus ulatub 200 meetrini, mille alumise veepideme moodustavad Narva lademe (D2nr) merglid ja savid. Keemiliselt tüübilt on veed hüdrokarbonaatsed magneesiumilis-kaltsiumilised. Vete mineralisatsioon on 0,2 - 0,35 g/l. Puurkaevude andmetel on veekihi lasuvussügavus 20 - 60 m.

Turba kaevandamise tootmisprotsessis reovett ei teki. Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldiselt ärajuhitav kuivendusvesi moodustub sademete ja lume sulamise veest. Turbatootmisala kuivendusvesi juhitakse Lahemõtsa kraavi (VEE1048823) ja Rabametsa kraavi (VEE1048825), mis suubuvad Orajõkke (VEE1048800).

Kurgsoo III turbatootmisalalt väljalaskudesse juhitav lisanduv vooluhulk on ca 144 tuh m³ aastas. Väljalasku nr 1 lisanduv vooluhulk on ca 50 tuh m³ aastas, väljalasku nr 2 ca 26 tuh m³ aastas ning väljalasku nr 3 ca 68 tuh m³ aastas.

Settebasseinide projekteerimisel ja rajamisel tuleb arvestada, et suublasse juhitava vee kvaliteet peab vastama Keskkonnaministri 08.11.2019 määruses nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise koha, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused¹“ esitatud piirnormidele. Settebasseinide võimalikud asukohad on märgitud vee erikasutusloa taotluse plaanile ning nende täpsemad parameetrid määratakse koostatavas kaevandamise projektis.

Ümbritseva ruumi kirjeldus, maakasutus

Taotletav mäeeraldis ja selle teenindusmaa jäävad riigiomandisse kuuluvatele, Maa- ja Ruumiameti poolt hallatavale Kuresoo (tunnus 91801:001:0020) kinnistule ning Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) poolt hallatavatele Sõmerpalu metskond 134 (tunnus 76701:002:0149), Erastvere metskond 150 (tunnus 38501:003:0829), Võru metskond 247 (tunnus 91801:001:0273), Võru metskond 317 (tunnus 91801:001:0069), Võru metskond 248 (tunnus 91801:001:0254) ning Erastvere metskond 151 (tunnus 38501:003:0827) kinnistutele.

Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldise maa-ala on metsamaa, millest osa moodustavad mahajäetud turbatootmisväljakud. Tegemist on maatulundusmaadega.

Taotletav Kurgsoo III turbatootmisala paikneb ~7 km kaugusel Võru ja ~13 km kaugusel Põlva linnast. Kurgsoo turbamaardla pindala on 485,14 ha, millest taotletav Kurgsoo III turbatootmisala hõlmab 58,21 ha.

Lähimad majapidamised paiknevad mäeeraldise põhjapoolsest lahustükist põhja ja loode suunas Lahe külas 300 – 600 m kaugusel, ühe talu hooned (ETAK järgi kui tootmishooned, Ehitisregistris puuduvad) asuvad samast lahustükist ~150 m kaugusel Kiviste (tunnus 91801:001:0317) kinnistul. Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldise põhjapoolsest lahustükist ~450 m kaugusel idas kulgeb Puskaru-Väimela kõrvalmaantee nr 18240 (ETAK ID 4529498), millelt tuleb turbatootmisalale väljaveo tee. Mäeeraldise keskmisele lahustükile tuleb kruuskattega kohalik tee (ETAK ID 4919362) ning lõunapoolsele lahustükile kulgeb Vana-Tare - Kurgsoo kruuskattega tee nr 9180510 (ETAK ID 4527408).

Ümbritsev maastik on valdavas osas metsamaa. Turbatootmisalade lähedal esineb palju noorendikke, kuid eemal on suures osas mets keskealine või küps. Domineerivad okaspuud, kuid esineb ka kaske ning haaba. Tootmisalast lõunas esineb valdavas osas põllumajandusmaastik (haritava maa kõlvik).

Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldise maa-ala on metsamaa, millest suure osa moodustavad mahajäetud turbatootmisväljakud. Kurgsoo III turbatootmisala kuivendussüsteemi eesvooluks on mäeeraldisest 0,7 – 1,3 km kaugusel kulgev Orajõgi (keskkonnaregistri kood VEE1048800). Orajõeale on looduskaitseaduse nõuetest kehtestatud kalda piiranguvöönd (KPO väline tunnus 21048800200000011M) laiusena 100 m veepiirist. Kurgsoo III turbatootmisala keskmine lahustükk kattub osaliselt ning põhjapoolne lahustükk kattub täielikult LAHEMÕTS (KPO väline tunnus 2104880020161001) maaparandussüsteemi maa-alaga. Osaliselt kattub LAHEMÕTS (KPO väline tunnus 2104880021010003) maaparandussüsteemi maa-alaga ka taotletava mäeeraldise lõunapoolne lahustükk. Mäeeraldisele lähim puurkaev paikneb ~200 m kaugusel Kiviste (katastritunnus 91801:001:0317) kinnistul. Kaitsealuste looma- ja taimeliikide leiukohti mäeeraldise piires keskkonnaregistri andmeil ei ole. Taotletava Kurgsoo III turbakarjääri mäeeraldise lõunapoolsest lahustükist vahetult loodes paikneb vääriselupaik VEP206382, kus kasvab jänsekapsa-mustika kasvukohatüübile iseloomulik kuusik ja kuuse-segamets.

Korrastamine

Pärast turbavaru ammendamist soovib taotleja Kurgsoo III turbatootmisalal tulenevalt veeressursside kaitsest kui ka loodusliku mitmekesisuse säilitamise ja taastamise vajadusest kaevandamise järgselt luua tingimused taassoostumiseks. Soo taastamise võimalikkuse tagamiseks jäetakse mäeeraldise põhja 0,2 m paksune turba jääkkiht, et luua sobivad kasvutingimused turbasamblale. Lisaks õhukese turbakihi olemasolule on soo taastamise seisukohalt oluline tagada korrastataval alal reguleeritud ja stabiilne veerežiim. Selle tagamiseks tuleb eesvoolule või põhikogujakraavidele vajadusel ehitada regulaatorid, mille sulgemisel või avamisel on võimalik suurvee perioodil liigvesi ära juhtida.

Taastuva soo kõlviku pindala on 58,21 ha. Turbatootmisala korrastamise suund määratakse lõplikult korrastamisprojekti koostamise etapis.

3.2.2. Tegevuse seostest asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Kurgsoo maardlal asuvatel mäeeraldistel on turba kaevandamisega tegeletud ligi 40 aastat, millest tulenevalt pole põhjust arvata, et taotletaval Kurgsoo III turbatootmisalal kaevandamisega kaasneks keskkonda oluliselt mõjutavaid tegureid. Eelnevast tulenevalt on käesoleva taotluse koostamise ajal aktiivsed Kurgsoo turbamaardla mäeeraldised kantud Põlva ja Võru valdade üldplaneeringuga kehtestatud mäetööstuse maa-ala koosseisu ning taotletav laiendus jääb turba maardla koosseisu. Seega on taotletav tegevus kooskõlas Põlva ja Võru valdade kehtestatud üldplaneeringutega.

Põlva valla üldplaneeringu kohaselt on laiendatav ala osaliselt rohevõrgustiku koridoris, samamoodi Võru valla üldplaneeringust lähtuvalt. Ka maakonnaplaneeringud määratlevad nendele aladele rohevõrgustikku.

Kavandatav tegevus on seotud Ida-Eesti vesikonna veemajanduskavaga 2022-2027, mis on kinnitatud keskkonnaministri 07.10.2022 käskkirjaga nr 357 „Veemajanduskavad ja meetmeprogramm lisadega“ (2022-2027). Veepoliitika raamdirektiiv seab veekaitse põhieesmärgiks kõikide vete hea seisundi saavutamise. Selle eesmärgi saavutamiseks rakendatakse valgalapõhise veemajanduse põhimõtteid, mille osaks on ka veemajanduskavade koostamine.

Turbatootmisala kuivendusveed suunatakse Orajõkke, pinnaveekogumisse Orajõgi lähest Põlva ringteeni 87 (lühinimetus Orajõgi_1, kood 1048800_1). Ida-Eesti vesikonna veemajanduskavas on 2019.aasta andmetel pinnaveekogumi Orajõgi_1 koondseisund kesine. Ka 2023.a Eesti pinnaveekogumite seisundi vaheinfo andmetel on pinnaveekogumi Orajõgi_1 koondseisund kesine. Kesise koondseisundi põhjustab kesine ökoloogiline seisund, mis on tingitud paisudest.

3.2.3. Ressursside, sealhulgas loodusvarad, nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik, kasutamisest. Tegevuse energiakasutus

Kurgsoo turbamaardlas on turvast kaevandatud pikaajaliselt. Uuringute tulemusena on peaaegu kogu Kurgsoo maardla varu (registrikaart nr 253) arvele võetud aktiivse tarbevaruna. Kirjeldus maardla kohta on toodud ptk-s 3.2.1 osas „Maardla, mäeeraldise kirjeldus“.

Turbalasundi paksus ulatub kuni 3,6 meetrini, mõõdetud turbakihi keskmine paksus koos sugekihiga on 1,6 m.

Kagu-Eesti Turvas kaevandab turvast Põlva ja Võru maakonnas asuvas Kurgsoo turbamaardlas Kuresoo turbatootmisala (keskkonnaloa nr L.MK. VÕ-17041), Kurgsoo I turbatootmisala (keskkonnaloa nr VO-010), ning Kurgsoo II turbatootmisala (keskkonnaloa nr 5) mäeeraldistel.

Peamised energiatarbijad mäeeraldisel on seal töötavad seadmed ja masinad. Turbatootmisalalt toimub vee ära juhtimine isevoolselt ning seetõttu ei ole vaja kulutada lisaenergiat vee väljapumpamiseks.

Mäeeraldisel olev taimekooslus hävib, kuid hiljem korrastamise käigus luuakse eeldused soo taastumiseks ning tekivad uued kooslused.

3.2.4. Tegevusega kaasnevatest teguritest, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Turba tootmisel on kaasnevad keskkonnamõjud seotud kuivendusvee eesvoolu juhtimisega, kuivendamisest tingitud mõjudega ja turba tootmisel kasutatavate masinate tekitatava müra ja

tootmise kaasneva tolmuga.

Pinna- ja põhjavesi

Kurgsoo turbamaardla paikneb Otepää kõrgustiku kagunõlva ja Võru-Hargla nõo vahel moreentasandikul. Aluspõhjas avanevad taotletava mäeeraldise piirkonnas Kesk-Devoni ladestiku Gauja ja Burtneki kihistute liivakivid. Aluspõhja pealispind paikneb ümbruskonna puurkaevude andmeil kuni 50 m sügavusel.

Pinnakatte moodustab piirkonnas valdavalt moreen, kuid soo piires on turba lamamis kohaliku jääpaisjärve liiv ja saviliiv. Kurgsoo maardla edelaosas, kus paikneb Kurgsoo I turbatoomisala, lasub jääjärvesetel 0,1 – 0,4 m paksune järvemuda kiht. Soosetete kihi keskmine paksus taotletaval mäeeraldisel on kuni 2,3 m. Lamam on valdavalt abs kõrguste 90 – 92 m vahemikus.

Kõige ülemiseks põhjaveekihi on vaadeldaval alal soosetete veekiht, mille veetase on drenidega kuivendatud alal keskmiselt 0,5 m maapinnast. Soosetete veekiht on vabapinnaline ja toitub peamiselt sademetest. Vesi on happeline, madala mineralisatsiooniga (alla 0,1 g/l).

Iseloomulike omaduste (pruunikas värvus, spetsiifiline lõhn ja maitse) tõttu ei kasutata soosetete vett joogi- või tarbeveena. Jääjärvesetete veekiht on seotud väikese veeandvusega liivade ja saviliivadega. Vesi on nõrgalt surveline. Kesk-Devoni liivakividega seotud veekompleksi paksus ulatub 200 meetrini. Selle alumise veepideme moodustavad Narva lademe merglid ja savid. Vesi on hüdrokarbonaatne Mg-Ca mineralisatsiooniga 0,2 – 0,35 g/l.

Lähim looduslik veekogu on Kurgsoo III turbatootmisalal lõunas ~400 m kaugusel asuv Tinapuu järv (kood VEE2125210). Tinapuu järve veetaset otseselt ei ole jälgitud, kuid tänase tootmise juures ei ole järve veetase oluliselt muutunud. Seda kinnitab ka tänapäevase (2023. a) orto- ja ajaloolise (1947 a.) aerofoto abil võrreldud veepeegli suurus, mis ei ole peale Kurgsoo turbatootmisalade rajamist oluliselt muutunud. Kurgsoo III turbatootmisala ja Tinapuu järve vahel asub kasutuses olev Kurgsoo II turbatootmisala ning Kurgsoo III turbatootmisalalt ei ole olulist täiendavat mõju Tinapuu järve veerežiimile oodata.

Turbatootmisalalt ärajuhitavas vees suureneb peamiselt heljumi sisaldus. Lisaks suurenevad vähesel määral lahustunud toitainete (lämmastik, fosfor) ning orgaanilise aine sisaldus. Heljumi, leostunud toitainete ning orgaanilise aine sisaldus suublasse juhitud vees on intensiivsem vahetult pärast kraavide võrgustiku puhastamist, kevadiste suurvete, suviste valingvihmade ning sügiseste vihmade ajal kui pinna äravoolukünnis ületatakse. Suvel infiltreerud suurem osa sadeveest tootmisväljakutel ja vesi eemaldub turba halvast veejuhtivusest tingituna peamiselt aurumisega.

Turbatootmisalal on põhjavesi kaitstud või suhteliselt kaitstud, mistõttu on reostusohhtlikkuse tase väga madal või madal. Samuti ei ole tegemist nitraaditundliku alaga. Vee erikasutusel määratud seirataivateks näitajateks on biokeemiline hapnikutarve (BHT7), heljum, naftasaadused, üldfosfor (P_{üld}) ning üldlämmastik (N_{üld}).

Müra

Turba kaevandamisel ja transpordil tekitab müra kasutatav tehnika, mille levikukaugus tootmisalast sõltub kasutatavast tehnoloogiast, tööprotsessidest, masinate ja seadmete paiknemisest, nende tehnilisest korrasolekust, maastikureljeefist, taimkatte kõrgusest ja tihedusest jne. Turba kaevandamisel tekkiv müratase on sarnane põllumajandamisel tekkiva müratasemega. Kaevandamistegevusega kaasneva müra normtase on määratud keskkonnaministri 16.12.2016. a. määrusega nr 71 “Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid”.

Tööstusmüra piirväärtus III kategooria segaalal on päeval ajal 60 dB ja öösel 45 dB. Varasema kogemuse ja tehtud uuringute põhjal tagatakse määrusega kehtestatud päevase müra piirnorm, kui mäeeraldise ja elamu vahele jääb vähemalt 100 m laiune metsariba. Metsariba või mõne muu müra summutava takistuse puudumisel tagatakse normatiivne müratase 250 m kaugusel.

Erinevate turbatootmisprotsesside tekitatavad helivõimsustasemed

Protsess	Helivõimsustase L_{WA} , dB
Freesimine	99,9 – 110
Pööramine	96,4 – 103
Vaalutamine	100
Freesturba pneumaatiline kogumine	104,6 – 113,5
Freesturba mehaaniline kogumine	104,1
Laadimine	107

Kõige suuremat helivõimsustaset põhjustab tootmisalal kasutatavatest tööprotsessidest pinna profileerimine, mille L_{WA} on kuni 117 dB. Helivõimsustase on akustiline energia, mida allikas kiirgab. Müratase ehk helirõhutase L_{pA} on helivõimsustaseme ja kauguse funktsioon, st müratase sõltub allika ja vastuvõtja vahelisest kaugusest r ning allika helivõimsustasemest.

Müratase on leitav järgneva valemiga:

$$L_{pA} = L_{WA} - 20 \log r - 8 \text{ dB}.$$

Valemi järgi väheneb müratase allikast 6 dB võrra kauguse kahekordistumisel. Näiteks 100 m kaugusel allikast põhjustab pinna profileerimine mürataset 69 dB ja 200 m kaugusel 63 dB. Turbatootmisel tavaliselt ühel tootmisväljakul mitu erinevat tööprotsessi koos ei tööta. Seega on müra seisukohast erinevate masinate koosmõju minimaalne. Kuna lähim majapidamine asub mäeeraldisest ~150 m kaugusel ja nende vahele jääb 50 – 90 m laiune metsariba, siis pole alust arvata, et turbatootmisalal tekkiv ülenormatiivne müratase elamuni leviks.

Arvutuslikud maksimaalsed müratasemed allika(te)st erinevatel kaugustel

Kaugus r, m	25	50	100	200	400	800	1600
Müratase LpA, dB (üks masin, LwA = 117 dB)	81	75	69	63	57	51	45
Müratase LpA, dB (kaks masinat, LwA = 120 dB)	84	78	72	66	60	54	48

Vältimaks ülenormatiivsete müra tasemete tekkimist tuleb tagada, et masinad oleks tehniliselt korras ning nende töömüra jääks tootja kinnitatud tasemele.

Peenosakesed (tolm)

Lisaks mürale tekib ka turba kaevandamisel ja selle transportimisel tolmu. Samuti võib tugeva tuulega kuivalt tootmisväljakult toimuda tolmuosakeste erosioon. Turbatolmu emissioon sõltub ilmastikutingimustest ehk tuule tugevusest ja sademetest, tootmisprotsessist, turba niiskusest, lagunemisastmest ja tolmuosakeste hulgast. Sademete rohkel perioodil tekib turbatolmu vähem, kuid turvast on freesmeetodil võimalik kaevandada ainult kuival ajal. Turbatootmisalade tootmisefektiivsus sõltub reeglina ka ilmaoludest ning turba omadustest.

Üleüldine praktika näitab, et turba tootmisel levib ülenormatiivne õhusaaste selle tekkekohast kuni 100 m kaugusele ja lõplikult ühtlustub see piirkonna tolmufooniga 400 m kaugusel.

Turbapinnase ettevalmistustööde puhul eraldub turbaosakesi vahetult maapinnalt lähedalt (kuni 0,5 m kõrguselt), mis valdavalt sadenevad tagasi maha töötava masina ümbruses. Kuivõrd Kurgsoo III turbatootmisala on pindalaliselt väga suur, võimaldab see tuulega kaasa kantud peenosakestel maha sadeneda mitmesaja meetri jooksul, väljumata seejuures tootmisala piiridest.

Üldise praktika kohaselt ülenormatiivne tolmu kontsentratsioon on lokaalne ehk ainult tööde tsoonis ning mäeeraldise teenindusmaa piires kaugemale ei levi. Sellest tulenevalt pole alust arvata, et turba kaevandamisega kaasnev tolmu kujutaks ohtu lähimate majapidamiste elanikele.

Kurgsoo turbamaardlas tegutsevatele turbatootmisaladele ei ole kaevandamisel tekkiva müra ja tolmu osas Keskkonnaametile teadaolevalt kaebusi esitatud.

Kavandatava tegevusega kaasnevate peenosakeste heitkoguste hindamiseks on seetõttu tuginetud Soome turbatööstuses teostatud uuringutele ja meetodikale, mis on ühtlasi aluseks ka Soome energiaspektori kasvuhoonegaaside inventuuri koostamisel.

Turbatootmise tööprotsesside PM10 eriheitetegurid

Tööprotsess	Emissiooni kõrgus, m	PM10 eriheide, kg/ha
Freesimine	0,5	1,5
Pööramine	0,5	2,7
Vallitamine	0,5	0,9
Mehaaniline kogumine	2	4,9
Vaakumkogumine	2	5,6

Peenosakeste heitkoguste teket ja eraldumist välisõhku on uuritud Soome turbatootmisalade näitel, kus teostatud mõõtmiste põhjal on pöördmodelleerimise teel leitud erinevatele tootmisprotsessidele peenosakeste hinnangulised eriheitetegurid. On esitatud tabelis tööprotsesside peenosakeste (PM10) eriheitetegurid lähtuvalt kavandataval tegevusel kasutatavast turbatootmise tehnoloogiast (pinnase ettevalmistus, kuivatamine ja kogumine).

Kurgsoo III turbatootmisalal tekkivad peenosakeste heitkogused vastavalt esitatud seletuskirjas toodud arvutustele on järgmised:

Tööprotsess	Heitkogus toodetud turbaühiku kohta (kg/m ³)			Töödeldav turba maht (m ³)	PM _{sum} (t/a)	PM ₁₀ (t/a)	PM _{2,5} (t/a)
	PM _{sum}	PM ₁₀	PM _{2,5}				
Freesimine	0,0034	0,0022	0,0016	44 872	0,145	0,094	0,068
Pööramine	0,0061	0,0040	0,0028		0,260	0,171	0,119
Vallitamine	0,0020	0,0013	0,0009		0,085	0,055	0,038
Mehaaniline kogumine	0,0111	0,0007	0,0051		0,473	0,031	0,217
				Kokku	0,963	0,351	0,443

Turbatootmisalade tootmisefektiivsus sõltub eelkõige lubatud maksimaalsest aastasest tootmismahust ning ilmastiku- ja turba omadustest. Kurgsoo III turbatootmisala turba keskmine erikaal on 0,156 t/m³ ning aastaseks maksimaalseks toodangumahuks 7 tuh t (ca 45 tuh m³). Lähtuvalt tootmisalal lasuvast jääkvarust ei ole oodata, et tootmine toimuks maksimaalse lubatud tootmismahu juures. Võttes aluseks eelnevalt toodud eriheitetegurid jt. lähteandmed, on hinnangulised aastased heitkogused toodud kokkuvõtlikult ülaltoodud tabelis.

Eeltoodud arvutuslikud heitkogused tekivad tervikuna kogu aktiivse tootmisala piires.

Turbapinnase ettevalmistustööde puhul eraldub turbaosakesi vahetult maapinna lähedalt (0,5 m kõrguselt), mis valdavalt sadenevad tagasi maha töötava masina lähiümbruses. Lisaks, kuna turbatootmisala on võrdlemisi suure pindalaga, võimaldab see tuulega kaasa kantud peenosakestel maha sadeneda mitmesaja meetri jooksul, väljumata seejuures tootmisala piiridest.

Seega ei ole ka konservatiivsetes tingimustes põhjust arvata, et Kurgsoo III turbatootmisalal kaevandamine põhjustaks ülenormatiivseid õhku paisatavate peenosakeste heitkoguseid. Seega ei ületata keskkonnaministri 14.12.2016 määrusega nr 67 kehtestatud peenosakeste künniskogust 1 t/a ning õhusaasteloa taotlemine ei ole vajalik. Eelnevast lähtuvalt ei ole põhjust eeldada, et Kurgsoo III turbatootmisalal turba tootmise jätkamine kujutaks ohtu või mõjutaks negatiivselt elanikkonna tervist ja heaolu.

Vibratsioon

Lähtuvalt töötervishoidu käsitlevast seadusandlusest on turbatootmisalal töötavale tehnikale kehtestatud vibratsiooni piirnormid juba valmistajatehases. Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldisel töötav tehnika peab vastama kehtestatud normidele, mistõttu kaevandamisel kasutatav tehnika ning laadimistööd ei põhjusta vibratsiooni, mis võiks oluliselt negatiivselt mõjutada turbatootmisalal töötavaid inimesi või ümbruskonda. Kaevandamisel turbatootmisalal ei kaasne mäeeraldisest väljapoole levivat vibratsiooni, kuna ei kasutata lõhkamist ega hüdrovasaraid.

Valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna reostus

Valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna reostust kaevandamistegevusest ümbruskonnale ei kaasne.

3.2.5. Tekkivatest jäätmed ning nende käitlemine

Kaevandamisjäätmed on jäätmed, mis on tekkinud maavarade uuringute, maavarade kaevandamise, rikastamise ja ladustamise ning kaevandamise töö tulemusena.

Kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmeid, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmeoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses, tuleb koostada kaevandamis jäätmekava. Jäätmeoidlaks loetakse iga ehitist või ala, mida kasutatakse rohkem kui kolmeks aastaks saastumata pinnase kogumiseks või ladestamiseks.

Loa taotluse kohaselt on kogu materjal kasutatav ja kaevandamisel jäätmeid ei teki ja tegevuse käigus maavara ei rikastata.

Olmejäätmeid moodustub kaevandamisel väga väikeses mahus. Need kogutakse konteinerisse ning antakse üle jäätmekäitlejale. Kaevandamisel kasutatavate masinate ja mehhanismide hooldus tehakse remonditöökojades.

Turbatootmisalale on keelatud prügi ladustada. Keskkonnale ohtlikud jäätmed kogutakse teistest jäätmetest eraldi (määrdeõlid, pliiakud, patareid, õlised kaltsud jms) ja käideldakse need nõuetekohaselt (viiakse jäätmejaama vms).

3.2.6. Tegevusega kaasnevate avariiolekordade esinemise võimalikkus, sealhulgas heite suurus

Turba tootmisel ja tootmisala hooldustöödel võib masinate ja seadmete töötamisel pinnasesse ja pinnasevette sattuda õli või määrdeaineid. Tänu nõrgale filtratsioonivõimele seob turvas lekkinud vedeliku (kütuse, õli) kiirelt ja takistab selle edasist levikut. Turba filtratsioonivõime sõltub turba botaanilisest koostisest ja lagunemise astmest. Kui aga reostus jõuab kuivenduskraavidesse, võib see sealt omakorda eesvoolu ja teistesse ümberkaudsetesse veekogudesse kanduda ning oluliselt mõjutada vee kvaliteeti ja elustikku, aga ka piirkonna joogi- ja tarbevee kvaliteeti. Seetõttu on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida turbatootmisalal tekkinud reostus.

Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmeoidlasse. Lisaks turbale on väga hea imendumisvõimega materjal ka saepuru, mida saab efektiivselt kasutada võimalike avariireostuste likvideerimisel.

3.3. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

3.3.1. Olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuvad või planeeritavad tegevused

Taotletav Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldis asub osaliselt Võru maakonnas Võru vallas jäädes Tagaküla ja Mustja külade territooriumile ning osaliselt Põlva maakonnas Põlva vallas Lahe küla territooriumil. Taotletav mäeeraldis ja selle teenindusmaa jäävad nii eraomandisse kuuluvatele, kui riigi maadele.

Kurgsoo turbamaardlas on turvas kaevandatud üle 40 aasta. Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldisel ning mäeeraldisel teenindusmaa pindala on 58,21 ha.

Taotletava mäeeraldisel lõunapoolne lahustükk ümbritseb vahetult pea kogu ulatuses Kurgsoo turbatootmisala (keskkonnaloa nr L.MK.VÕ-17041). Mäeeraldisel keskmine ja põhjapoolne lahustükk paiknevad olemasolevatest Kurgsoo II (keskkonnaloa nr 5) ja Kurgsoo I turbatootmisala (keskkonnaloa nr VO-010) mäeeraldisest vahetult põhjas ja idas.

Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldisel maa-ala on metsamaa, millest suure osa moodustavad mahajäetud turbatootmisväljakud. Kurgsoo III turbatootmisala kuivendus süsteemi eesvooluks on mäeeraldisest 0,7 – 1,3 km kaugusel kulgev Orajõgi (keskkonnaregistri kood VEE1048800). Orajõe le on looduskaitse seaduse nõuetest kehtestatud kalda piiranguvöönd (KPO väline tunnus 21048800200000011M) laiusega 100 m veepiirist.

Kurgsoo III turbatootmisala keskmine lahustükk kattub osaliselt ning põhjapoolne lahustükk kattub täielikult LAHEMÕTS (KPO väline tunnus 2104880020161001) maaparandussüsteemi maa-alaga. Osaliselt kattub LAHEMÕTS (KPO väline tunnus 2104880021010003) maaparandussüsteemi maa-alaga ka taotletava mäeeraldisel lõunapoolne lahustükk. Mäeeraldisel lähim puurkaev paikneb ~200 m kaugusel Kiviste (katastritunnus 91801:001:0317) kinnistul. Kaitsealuste looma- ja taimeliikide leiukohti mäeeraldisel piires keskkonnaregistri andmeil ei ole. Taotletava Kurgsoo III turbakarjääri mäeeraldisel lõunapoolsest lahustükist vahetult loodes paikneb vääriselupaik VEP206382, kus kasvab jänesekapsa-mustika kasvukohatüübile iseloomulik kuusik ja kuuse-segamets.

Mäeeraldisel vahetus läheduses ei paikne tundlikke objekte (majapidamisi). Lähimad majapidamised jäävad taotletavast mäeeraldisest keskmiselt 0,4-0,6 km kaugusele. Ühe talu hooned jäävad mäeeraldisest ligikaudu 150 m kaugusele, kuid tegu on tootmishoonetega.

Lähimate majapidamiste kaugusest tulenevalt Kurgsoo III turbatootmisalal toimuvate tegevustega kaasnev müratase ei põhjusta häiringuid lähima majapidamise elanikele. Ka tolmu kontsentratsioon on lokaalne ehk ainult tööde tsoonis ning mäeeraldisel teenindusmaa piirest kaugemale ei levi.

3.3.2. Alal esinevad loodusvarad, sealhulgas maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime

Kurgsoo turbamaardlal on turvast kaevandatud pikka aega ning üldjoontes on kaevandamisega

kaasnev mõju avaldunud. Käesoleva taotlusega kavandatud tegevus Kurgsoo III turbatootmisala ei avalda ümbritsevale keskkonnale täiendavat negatiivset mõju.

Kuivendamise tagajärjel on üldine trend kraavidega piirnevatel aladel puistu kasvu intensiivistumine. Kraavivõrk on valdavas osas olemasolev ja mõjud on selles osas avaldunud.

Ärajuhitav kuivendusvesi on kavas puhastada heljumist kogujakraavidele rajatavates settetiikides. Eesvoolu suunatava vee kvaliteedi jälgitakse keskkonnaloas toodud asukohtades ja sagedusel.

Kurgsoo III turbatootmisalalt väljalaskudesse juhitud lisanduv vooluhulk on ca 144 tuh m³ aastas. Väljalasku nr 1 lisanduv vooluhulk on ca 50 tuh m³ aastas, väljalasku nr 2 ca 26 tuh m³ aastas ning väljalasku nr 3 ca 68 tuh m³ aastas.

3.3.3. Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasutusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Planeeritav tegevus sarnaneb oma olemuselt ehitustegevusega. Nagu iga ehitustegevusega võib ka maavara kaevandamisega kaasneda keskkonnahäiringuid. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi *KeÜS*) § 3 lg 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale. Keskkonnaloaga lubatud tegevusega kaasneda võivateks olulisemateks keskkonnamõjudeks on kaevandamise tehnoloogilise protsessi ja transpordiga kaasnev müra ja peenosakeste heide välisõhku ning mõju maastikule ja maakasutusele.

Loa muutmise taotluse eesmärk on säilitada senist kaevandamistegevust Kurgsoo turbamaardlas ning laiendada tegevust. AS Kagu-Eesti Turvas on turba tootmisega tegelev ettevõtte, kes kaevandab kütte- ja aiandusturvast Põlva ja Võru maakonnas asuvas Kurgsoo turbamaardlas. Kurgsoo turbamaardlas on turvast kaevandatud üle 20 aasta.

Taotletava Kurgsoo III turbatootmisala mäeeraldisel ja mäeeraldisel teenindusmaa piires ei asu Natura 2000 linnu- ja loodusalasid, looduskaitsealasid, kaitstavaid looduse üksikobjekte, kultuurimälestisi ega muid kitsendusi põhjustavaid üksikobjekte.

Lähim Natura 2000 koosseisu kuuluv Tahkjärve soo hoiu- ja loodusala (EELIS koodid KLO2000129, RAH0000217) jääb taotletavast mäeeraldisest ~1,7 km kaugusele kirdesse. Arvestades tegevuse võimalikku mõjuala ning nimetatud kaitstavate alade kaugust, ei ole kavandatava tegevusega täiendavaid olulisi mõjusid hoiu- ja loodusalale oodata.

Võimalikus mõjualas ei asu ka teisi kaitsealuseid loodusobjekte LKS § 4 tähenduses. Kaitsealused üksikobjektid „Soehavva rändrahn“ ja „Rahapettäi“ mõjualasse ei jää. Mõjualas ei

ole teada kaitsealuste liikide elupaiku ja kasvukohti.

Mõju rohevõrgustikualadele ei ole eeldada, sest metsa raadatakse minimaalselt, ala on juba turbatootmisega varasemalt rikutud ning loomade läbipääsu turbatootmisalal ei piirata. Ümbritsevat maastikku ei mõjutata määral, mis takistaks selle toimimist rohevõrgustikualana.

Turba kaevandamine väiksemal pindalal kui 150 ha ei ole keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lg 28 kohaselt olulise keskkonnamõjuga tegevus. Piirnevatel Kuresoo ja Kurgsoo II turbatootmisala mäeeraldistel on turba kaevandamisega tegeletud ligi 20 aastat, sellest tulenevalt pole põhjust arvata, et taotletaval Kurgsoo III turbatootmisalal kaevandamise jätkamisega kaasneks keskkonda oluliselt mõjutavaid tegureid.

3.3.4. Inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

KeÜS § 23 lõige 1 sätestab, et igal on õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega tal on oluline puutumus. Lõike 2 kohaselt on oluline puutumus isikul, kes viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga. KeÜS § 3 lg 1 kohaselt on keskkonnahäiring ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Siiski tuleb võimaliku keskkonnahäiringu tekkimist võimalusel ennetada ning kui see pole võimalik, võtta kasutusele leevendusmeetmed.

Taotletavale mäeeraldisele lähim majapidamine paikneb taotletavast mäeeraldisest ca 300 m kaugusel. Turba kaevandamisel ja transpordil võib eeldada mõningast peenosakeste (PM) kontsentratsiooni tõusu välisõhus ja müra teket.

Tasakaalu hoidmine inimeste heaolu ja kaevandamistegevuse vahel on oluline. Mõistetavalt võib maavarade kaevandamisel, tulenevalt iga indiviidi isiklikust tundlikkusest olla ebasoodne mõju vaatamata võimaliku häiringu õigusaktides sätestatud normeeritud piiridesse jäämist. Kõrvaltingimuse seadmise eesmärk on soov leevendada kaevandamisest tulenevaid häiringuid eluhoonete ümbruses ja õuealal ajal, mil väljakujunenud, valdavaks saanud tööaega silmas pidades viibivad elanikud kõige tõenäolisemalt kodus. Kuivõrd keskkonnaloa andmisest keeldumiseks pole alust, on otstarbekas kaaluda kõrvaltingimuste seadmist kaevandamistegevuse mõjualal olevatele eluhoonetele tekkida võivate keskkonnahäiringute vähendamiseks.

3.4. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

3.4.1. Mõju suurus, tugevus, kestvus, sagedus, pöördumus ning mõjuala ulatus

Turbatootmisala kuivendamise puhul on olulisteks aspektideks mõju pinnaveerežiimile ja veekvaliteedile.

Kurgsoo III turbatootmisalale lähim hoone (Kiviste) asub u 150 m kaugusel turbatootmisalast, teised lähimad majapidamised asuvad ca 0,3-0,5 km kaugusel. Kiviste katastriüksusel (91801:001:0317) asub 60 m sügavune puurkaev (PRK0010792), mis avab Kesk- Devoni

põhjaveekihti. Teine turbatootmisalale lähim puurkaev (PRK0062904) asub Haavisto katastriüksusel (62201:001:2160), mis on u 600 m kaugusel turbatootmisalast. Ka see puurkaev avab Kesk-Devoni põhjaveekihti, sügavus 56 m. Ülejäänud majapidamiste veevarustus baseerub tõenäoliselt salvkaevudel. Turbatootmisala lähistel salvkaevude veega seonduvaid kaebusi ei ole Keskkonnaametisse esitatud.

Kurgsoo turbamaardlas on turvast kaevandatud pikka aega ning üldjoontes on kaevandamisega kaasnev mõju avaldunud. Käesoleva taotlusega kavandatav tegevus ei avalda ümbritsevale keskkonnale täiendavat negatiivset mõju. Taotlusele lisatud seletuskirja kohaselt ulatub turbatootmisala kuivendamise intensiivne mõju veetasemele kogujakraavidest ~30 m kauguseni. Seega saab öelda, et Kurgsoo III turbatootmisala kuivendamisest tingitud negatiivne mõju lähimate majapidamiste ning ka kaugemate kaevude vee tasemetele mõju ei avalda.

Kõige ülemiseks põhjaveekihtiks on vaadeldaval alal soosetete veekiht, mille veetase on drenidega kuivendatud alal keskmiselt 0,5 m maapinnast. Soosetete veekiht on vabapinnaline ja toitub peamiselt sademetest. Vesi on happeline, madala mineralisatsiooniga (alla 0,1 g/l). Iseloomulike omaduste (pruunikas värvus, spetsiifiline lõhn ja maitse) tõttu ei kasutata soosetete vett joogi- või tarbeveena. Seega arvestades eelnevat ning salvkaevude veevarustusel baseeruvate majapidamiste kaugust turbatootmisalast ei mõjuta kuivendustegevus joogiks kasutatava põhjavee veekvaliteeti ega – režiimi.

Jääjärvesetete veekiht on seotud väikese veeandvusega liivade ja saviliivadega. Vesi on nõrgalt surveine. Kesk-Devoni liivakividega seotud veekompleksi paksus ulatub 200 meetrini. Selle alumise veepideme moodustavad Narva lademe merglid ja savid. Põhjavee kaitstuse kaardi (1:400 000) kohaselt asub turbatootmisala suhteliselt kaitstud ja kaitstud põhjaveega piirkonnas. Kesk-Devoni põhjaveekihi veekvaliteeti ja veetaset jätkuv turbatootmisala soosetete kuivendamine ei mõjuta.

Turbatootmise käigus suureneb tootmisalalt ärajuhitas vee heljumi, fosfori ja lämmastiku sisaldus. Heljum satub pinnaveekogusse turbatootmise käigus tekkiva tolmu kaudu ning fosfori ja lämmastiku sisalduse suurenemine on tingitud turba kuivendamise ajal toimuvatest füüsikalise-keemilistest protsessidest. Heljumi osas mõjutab pinnavee kvaliteeti settebasseinide või samal eesmärgil rajatud kraavilaiendite puhastusefektiivsus. Turbatootmisalal kavandatakse heljumi väljasetitamiseks kogujakraavidele rajada settebassein.

Kavandatavaks tegevuseks on jätkata Kurgsoo III turbatootmisalal olemasoleva kuivendusvõrgustiku kasutamist ja hooldamist. Kuna piirkonnas kuivendamine on toimunud juba pikka aega, siis on kuivendamise mõju eesvoolu (Orajõgi) veerežiimile ja kvaliteedile juba välja kujunenud. Pinnaveekogumi Orajõgi_1 seisundit ei ole turbatootmine siiani mõjutanud.

Müra- ja tolmuhäiringud on lokaalsed, ümbritsevale keskkonnale ning elanikkonnale oluliselt negatiivset tagajärge ei põhjusta.

3.4.2. Mõju piiriülesus

Piiriülest (riigipiiriülest) mõju ei ole. Riigipiir asub 32 km kaugusel.

3.4.3. Mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Arvestades mäeeraldise kaugust Tahkjärve soo hoiu- ja loodusalast on objektiivse teabe põhjal välistatud ebasoodsad mõjud Natura 2000 aladele ning Natura eelhinnangut ei ole vajalik läbi viia.

3.4.4. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Mäeeraldise vahetus läheduses ei paikne tundlikke objekte (majapidamisi). Lähim elamu asub mäeeraldisest 0,3 ~ 0,5 km kaugusel, millest tulenevalt Kurgsoo III turbatootmisalal toimuvate tegevustega kaasnev müratase ei põhjusta eeldatavalt häiringuid lähima majapidamise elanikele. Ka tolmu kontsentratsioon on lokaalne ehk ainult tööde tsoonis ning mäeeraldise teenindusmaa piirest kaugemale ei levi.

Teadaolevalt võimalikus mõjualas muud tööstused puuduvad, millega koosmõju tekkida võiks.

3.4.5. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalusi

Turbaheljumi edasikandumise vältimiseks eesvoolu tuleb turbatootmisalalt ära juhitav kuivendusvesi juhtida läbi settebasseinide. Settebasseine peab regulaarselt (vähemalt kord aastas ning minimaalse vooluveehulga perioodil) puhastama.

Müra- ning tolmuhäiringut ei teki määral, mis põhjustaks oluliste leevendavate meetmete rakendamist.

Kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedava võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks Kurgsoo III keskkonna loas on järgmised:

1.2.1. Puude ja võsa raie kuivendussüsteemide korrastamiseks peab toimuma väljaspool lindude pesitsusperioodi (raierahu periood 01.04–31.07);

1.2.2. Vääriselupaigale lähemal kui 50 m uusi kuivenduskraave ei rajata ja olemasolevaid ei rekonstrueerita (v.a eesvoolud), kuivendussüsteemi VEP'i arvelt ei laiendata ning trassiraiega VEP'i ei kahjustata;

1.2.3. Põhjustatud kaebuste esitamise korral Keskkonnaametile, tuleb loa omanikul mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel. Kaebuste esitamisel tuleb loa omajal aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale;

1.2.4. Kurgsoo III turbatootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;

1.2.5. Lubatud tööaeg turba tootmisalal on tööpäeviti 5.30–18.00, st turba väljavedu. Võimalusel tuleb vältida töötamist nädalavahetustel ja riigipühadel;

1.2.6. Tolmu tekke ja leviku vähendamiseks seada leevendava meetmena karjäärisisestel teedel kui ka karjääri juurde viival teel transpordivahendite liikumise kiiruspiirangu 30 km/h, karjäärisiseseid teid tuleb niisutada, kui nähtav teetolm kandub väljaspoole karjääriala;

1.2.7. Kurgsoo III turba tootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;

1.2.8. Võimalike reostuste likvideerimiseks peavad olema karjääris vajalikud vahendid.

1.2.9. Turbaheljumi edasikandumise vältimiseks eesvoolu tuleb turbatootmisalalt ära juhitav kuivendusvesi juhtida läbi settebasseinide. Settebasseine peab regulaarselt (vähemalt kord aastas ning minimaalse vooluveehulga perioodil) puhastama.

3.5. Eelhinnangu järelendus

Keskkonnaameti hinnangul puudub kavandatav tegevusel oluline keskkonnamõju, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik alljärgnevatel põhjustel:

1. Kurgsoo turbamaardlas on tegutsetud juba aastakümneid, alal on olemasolev kuivendusvõrgustik. Senise info kohaselt ei ole tegevus mõjutanud eesvoolu (Orajõgi) veekvaliteeti ning sama tegevuse jätkamisel ei ole samuti eeldada olulise mõju ilmnemist, kui suublasse juhitava vee kvaliteet vastab nõuetele.
2. Turbatootmisala lähipiirkonnas asuvad puurkaevud toituvad Kesk-Devoni põhjaveekihi, mida kavandatav tegevus ei mõjuta. Samuti ei ole mõjutanud siiani toimunud tegevus lähimate salvkaevude veetaset ega kvaliteeti. Hoonustus asub tegevusest piisavalt kaugel.
3. Tööde tegemisel keskkonnakaitsenõuetele vastavalt on avariiolekordade esinemine vähetõenäoline.
4. Kavandatav tegevuskoht ei asu kaitstaval loodusobjektil ega Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava kaevandamisega ei mõjutata ebasoodsalt kaitstavaid loodusobjekte ega Natura 2000 võrgustiku alasid.
5. Mäeerandisel looduslik maastik kaevandamistööde käigus hävineb, kuid see on kvalitatiivselt hiljem taastatav maa-ala korrastamisega.

KeHJS § 11 lg 8¹ kohaselt peab KMH algatamata jätmise otsus muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lg 1 p 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedava või olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lg 2 järgi, kui eelhinnangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmine, esitatakse eelhinnangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 3³ lg 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 33 lg 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga.

Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

4.ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² alusel 31.07.2025 kirjaga nr DM-125435-32 Kurgsoo III turbatootmisala keskkonnaloa taotlusele koostatud keskkonnamõjude eelhindangu ja KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu seisukoha võtmiseks Võru ja Põlva Vallavalitsusele ja tutvumiseks taotlejale, seisukoha esitamise tähtajaga 1 kuu.

Põlva Vallavolikogu edastas oma seisukoha 18.09.2025 kirjaga nr 1-3/23 milles nõustub Kurgsoo III turbatootmisala keskkonnaloa taotlusele koostatud keskkonnamõju hindamise eelhindangu ja keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuse eelnõuga.

Kersti Janno 5353 0254 (maapõu)

kersti.janno@keskkonnaamet.ee

Anu Holvandus 5694 9046 (vee erikasutus)

anu.holvandus@keskkonnaamet.ee

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Merike Rosin

peaspetsialist juhataja ülesannetes

maapõuebüroo

Teadmiseks: ANTI VIJAND, Ants Muld, Anu Somelar, INGE VERI, Ingka Investments Estonia OÜ, IVAR ASI, Kanepi Vallavalitsus, Maa- ja Ruumiamet, osaühing KIMEKO, OÜ HTP Holding, PEEP LILOSON, Philip James Grant, Põllumajandus- ja Toiduamet, Põlva Vallavalitsus, Riigimetsa Majandamise Keskus, Scilicent OÜ, Toftani Metsanduse OÜ, Võru Vallavalitsus

Kersti Janno 5353 0254

Kersti.Janno@keskkonnaamet.ee